

Ημέρες εργαστηρίων «Φιλοσοφία της Παιδείας στην Πράξη»

Δεύτερη Συνάντηση

MOREAU DIDIER

Pédagogies de l'émancipation

Η παιδαγωγική υπέστη μία διπλή κριτική στον 20ό αιώνα: η πρώτη, ριζική, στόχευε στο ίδιο της το σχέδιο – κριτική που ανέπτυξε ο René Schérer στη δεκαετία του 70 και έτεινε στο να δείξει ότι η συγκρότηση της μορφής του παιδαγωγού, στη βάση της ρουσωϊκής σκέψης, ήταν προορισμένη να προεκτείνει την ανηλικιότητα του παιδιού. Η δεύτερη, που αφορούσε γεγονότα και θεσμούς, διατύπωνε την αντίθεσή της σε κάθε μεταρρύθμιση του σχολικού θεσμού στη Γαλλία τη δεκαετία του 1980, στο όνομα μιας αιώνιας ουσίας του σχολείου. Εάν στρέψουμε την πρώτη κριτική ενάντια στη δεύτερη, είναι δυνατό να κάνουμε να φανεί το ζήτημα της χειραφέτησης ως ουσιώδες πολιτικό διακύβευμα του εκπαιδευτικού σχεδίου.

Σε αυτό το πλαίσιο, το εργαστήριο έχει ως στόχο να φέρει στο φως, μέσα από τις παιδαγωγικές ιδέες, την προεξέχουσα θέση που κατέχουν οι μείζονες έννοιες της φιλοσοφίας της παιδείας, στην άρθρωσή τους με την ιδέα της χειραφέτησης. Η ανάλυση των πρακτικών και των θεωριών από τον Pestalozzi στον Freinet θα επιτρέψει να συλλάβουμε πώς το χειραφετικό ζήτημα υπήρξε το αντικείμενο που έθεσαν υπό δοκιμή οι σημαντικοί παιδαγωγοί. Η ανάγνωση κειμένων του Jacques Rancière θα συμβάλει στη συνέχεια, στο να αντιληφθούμε τις δομές που προστατεύουν το σχολικό θεσμό ενάντια στις αμφισβητήσεις που προκύπτουν από τις παιδαγωγικές πρακτικές της χειραφέτησης

ALAIN KERLAN

Το παιδί, η τέχνη, ο καλλιτέχνης

Η ενόχληση ή η απελπισία των εκπαιδευτικών απέναντι στους μαθητές και στην άσκηση του επαγγέλματος ερμηνεύονται συχνότατα ως «κρίση του σχολείου» και «κρίση» ή «τέλος της αυθεντίας». Και εάν η ίδια η παιδική ηλικία ήταν το αληθινό πρόβλημα του σχολείου και της σύγχρονης εκπαίδευσης; Σε τι συνίσταται λοιπόν αυτό «το πρόβλημα της παιδικής ηλικίας»; Για να προσεγγίσουμε το θέμα, το εργαστήριο θα ενδιαφερθεί για μια ιδιαίτερη και εμβληματική εκπαιδευτική κατάσταση: τη συνάντηση ανάμεσα στον καλλιτέχνη και το παιδί, την «διαμονή του καλλιτέχνη σε σχολικό περιβάλλον». Από τη νεωτερικότητα στη μετανεωτερικότητα, από τον Picasso στους σύγχρονους καλλιτέχνες, μία νέα συμμαχία, μία νέα μορφή της παιδικής ηλικίας, ένα νέο στάδιο στην κοινή ιστορία της τέχνης και της παιδικής ηλικίας. Στην καρδιά αυτής της νέας μορφής, αυτής της νέας συμμαχίας: η πεποίθηση ότι υπάρχει, στο πεδίο της αισθητικής, στο κοινό πεδίο της αισθητικής, μία ισότητα του παιδιού και του καλλιτέχνη. Μία υπόθεση: το «πρόβλημα της παιδικής ηλικίας», ως καρδιά του προβλήματος του σχολείου, έχει να κάνει με τις μετατοπίσεις, τις υστερήσεις, κυρίως με την αντίφαση που υπάρχει ανάμεσα στην αντίληψη περί παιδικής ηλικίας στην οποία ακόμα στηρίζονται το σχολείο και οι εκπαιδευτικοί θεσμοί και τις ανάγκες αναγνώρισης και ανάληψης της ευθύνης εξατομικεύσεων, όπως προκύπτουν από τις νέες θεωρήσεις περί παιδικής ηλικίας.

WALTER KOHAN

Εργαστήριο με το Σωκράτη: ασκήσεις σκέψης

Πραγματοποίηση φιλοσοφικών ασκήσεων, στο πλαίσιο των οποίων η φιλοσοφία γίνεται αντιληπτή ως μία μορφή σκέψης, μαζί με του άλλους, δημόσια, στην πόλη. Επικέντρωση σε δύο διαστάσεις της φιλοσοφίας : πειραματισμό και στοχασμό της εμπειρίας.

ARMANDO ZAMBRANO LEAL

Η παιδαγωγική πράξη: δράση-αναστοχασμός-γνώση

Η προετοιμασία του εκπαιδευτικού για το μάθημα συνιστά μία πλήρη πράξη, η οποία εμπεριέχει τουλάχιστον τρεις πτυχές: τη δράση (ως αποτέλεσμα της προετοιμασίας πριν από το μάθημα και ως αποτέλεσμα του αναστοχασμού), τον αναστοχασμό (ως αναγκαία προϋπόθεση για την προετοιμασία του μαθήματος και ως επεξεργασία της δράσης) και η γνώση (ως στόχος της προετοιμασίας και του μαθήματος). Η σχέση ανάμεσα σε αυτά τα ειωθότα αλληλοεμπλεκόμενα στάδια είναι περισσότερο περίπλοκη από τον απλό ρυθμό: προετοιμασία-σχεδιασμός/πραγματοποίηση-εφαρμογή/αναστοχασμός. Εμπεριέχει πολλές υποχωρήσεις, επαναλήψεις και κενά στα οποία διακυβεύονται δύο βασικές για την παιδαγωγική πράξη (αντιφατικές αλλά συνδεδεμένες) έννοιες: ο φόβος του παιδαγωγού μπροστά στην πράξη και η τάση/ανάγκη ελέγχου/εξουσίας ως προϋπόθεση και παράγωγο αυτής της ίδιας της πράξης.

ΈΛΕΝΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ/ELENA THEODOROPOULOU

1. Διληματοποίηση ως μοχλός αναστοχασμού

Η αντιμετώπιση περιπτώσεων ακραίας ευθραυστότητας, πλούσιων σε υπαρξιακές και ηθικές συνυποδηλώσεις και επιπλοκές, περιπτώσεις που τείνουν να θέτουν υπό ερώτηση την ορθολογική αξίωση (ή την επιμονή σε αυτήν) στη βάση της επίφασης για την αναγκαιότητα λύσης, καθιστά αναγκαία την ισορροπία μεταξύ του ορθολογικού και του συγκινησιακού (το οποίο θεωρείται περίπλοκο και αποδομητικό) μέσω μίας έντονης και συστηματικής αναστοχαστικής εργασίας, η οποία αποσκοπεί στην επίπονη συγκρότηση μιας επαγγελματικής επίγνωσης που θα επαγρυπνά έναντι των δυσκολιών της πράξης συνδέοντας τη λογική με το συναίσθημα στο πλαίσιο μιας εντατικής διασαφηνιστικής προσπάθειας. Έτσι, κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης, το ζητούμενο φαίνεται να είναι το να μπορεί κανείς να αναγνωρίζει και να ενσωματώνει στην κρίση του «ατίθασα» στοιχεία (το ριζικό, το αντιφατικό, το συγκινησιακό, το τραγικό, το μη αλάθητο, το αβέβαιο, το σκοτεινό, το ασταθές) και παράγοντες έντασης (όπως το α/πίθανο, το α/δύνατο/, το α/πρόβλεπτο, το αν/επιθύμητο και το α/περίσταλτο), στοιχεία που ενώ ορίζουν μια ορθολογικοποιητική διαδρομή (λειτουργώντας ως οδοδείκτες), οφείλουν να απομειώνονται, ώστε να αφήνουν χώρο στην κατανόηση που, με τη σειρά της, μπορεί να υποστηρίξει την απόφαση και τη δράση. Στο σημείο αυτό διαμορφώνεται μια διπλή προβληματολογική αφήγηση: μια μεθοδική και εξορθολογιστική βασισμένη στις βεβαιότητες (τόσο στη θέση τους και στην άρση τους, στην αμφισβήτησή τους) και μία «εξ-οδική», για την υποδοχή του ανεξήγητου και για τη δύσκολη αποκατάσταση της πολυπλοκότητας. Αυτή η ανάγκη της διττής αφήγησης, εκφράζεται σαφώς μέσω της δομής του διλήμματος και της διληματοποίησης.

2. Έννοιες σε κίνηση

Εκκινώντας από το θεωρητικό πλαίσιο που μελετά τη σχέση νόησης-συναίσθηματος και νοός-σώματος με πειραματικό ενδιαμέσο τη φιλοσοφία ιδωμένη ως κατεξοχήν συναρτώμενη με το νοητικό σκέλος (πράγμα το οποίο συνεπιφέρει στις εκπαιδευτικές της μεταφορές αποκοπή από όποια συναισθηματική ή σωματική συνεκφορά της με πολλαπλές παιδαγωγικές και ιδεολογικές συνέπειες), επιχειρείται να ανιχνευθεί η δυναμική μιας τέτοιας «μεταφοράς», όταν πρόκειται να μεταστοιχειωθεί φιλοσοφικά η παρακολούθηση (από το «φιλοσοφούν» υποκείμενο μιας χορογραφίας ή η εκτέλεση (από το «φιλοσοφούν» υποκείμενο) χορευτικών κινήσεων. Τι παρεμβάλλεται κατά την παρακολούθηση ή κατά την εκτέλεση αυτή; Πώς μετατρέπεται (φιλοσοφικά) η εικόνα/αναπράσταση της κίνησης και η εμπειρία της και η ίδια η εμπειρία της κίνησης σε έννοια και φιλοσοφική έννοια; Ποιο είναι το προστιθέμενο νόημα στην κίνηση όταν πρόκειται για χορευτικό θέαμα ή πράξη χορού; Πώς μεταφέρεται αυτή η «μετατροπή» σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα; Τι απομένει από την κίνηση μέσα στην έννοια;